

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף לא

הקדים הקב"ה כיבוד אב וכיבוד אם: לגבי כיבוד אב ואם נאמר "כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" קודם מוזכר האבא ואחר כך האמא, ואילו לגבי מורא אב ואם נאמר "אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ" קודם מוזכרת האמא ואחר כך האבא. טעם הדבר כי הקב"ה הקדים את הדבר שקשה יותר לעשותו כדי לזרז אותנו להתאמץ גם במקום שקשה לנו (מהר"ל).

כאילו דוחק רגלי שכינה: במעשיו הוא מראה כאילו הקב"ה לא משגיח ורואה את הנעשה בסתר.

אסור לאדם שיהלך ד"א בקומה זקופה: אדם צריך ללכת תמיד בהרגשה שהוא נמצא לפני הקב"ה, ולא ללכת בצורה של גאווה וחוצפה (ר"ח בר שמואל).

לא מסגי: לא היה הולך.

בא לפני רבי יהושע: ושאל אותו את השאלה הזו. ורבי יהושע ענה לו את אותו הדבר. שאל אותו האיש: מה הדין אם האימא התגרשה ושניהם מבקשים ממנו כוס מים? אמר לו רבי יהושע: מבין ריסי עיניך ניכר שבן אלמנה אתה (כי הם נשרו מרוב בכי), ולא באת לשאול שאלה למעשה אלא ללמוד, ולכן תניח ספל מים במקום השווה לשניהם ותקרקר להם כמו לתרנגולים...

רבי יהושע בעצם ענה לו שכבוד שניהם שווה עליו. הוא ענה את התשובה בדרך צחוק, בגלל שהאיש שאל אותו את השאלה כאילו מדובר באביו ואימו והוא בא לשאול הלכה למעשה, אך רבי יהושע הבין שזה לא כך, ולכן הוא ענה לו את התשובה בסגנון כזה.

'מאמר פיך' לא נאמר, אלא 'אמרי פיך': בלשון רבים.

לכבוד עצמו הוא דורש: הם חשבו שהקב"ה מצוה את זה בשביל לחזק את המלכות שלו, ככיכול הוא דומה למלך בשר ודם ששומר על כבודו לצורך עצמו. לאחר שהם ראו שהוא מצווה על כיבוד אב ואם (שלא כמו מלך בשר ודם שכל חייל שמתמנה לצבא המלך כופר באבותיו) - הם הבינו שהמצוות הם לטובתם של בני האדם, שהיא לעבוד את ה' (ר"פ בעין יעקב).

ראש דברך אמת וכו': וכי רק ראש דברך אמת ולא סוף הדברים? אלא 'מסוף הדברים' כלומר מהדברה של כיבוד אב ואם, הכירו הגויים שגם 'הראש דברך' הדברות הראשונות אמת. כנ"ל.

פרקמטיא בשישים ריבוא שנה: כלומר הם רצו לעשות איתו עסקים שהוא היה אמור להרויח עליהם שישים ריבוא (600,000).

ולא ציערו: אביו ישן והוא לא העיר אותו.

גדול מצווה ועושה: בגלל שהוא חייב לעשות יש לו מתח פנימי לקיים את המצווה. שלא כמו מי שאינו חייב ועושה בהתנדבות (תוס'). ויש מפרשים ששכר המצות הוא על קיום רצון ה' שצויה אותם, וזה שייך רק במי שנצטווה לעשותם (תוס' הרא"ש).

אמר רב יוסף: רב יוסף היה עיור. ורבי יהודה אמר שעיור פטור מהמצוות. בתחילה אמר רב יוסף: אם מישהו יאמר לי שהלכה כרבי יהודה, אני אעשה 'יום טוב' (מסיבה חגיגית) לחכמים, כי אני לא מצווה ובכל אופן אני עושה ואם כן מעלתי גדולה. אבל לאחר שהוא שמע את דברי רבי חנינא הוא אמר להיפך.

פעם אחת היה לבוש: דמא בן נתינה. אמא שלו היתה משוגעת (תוס').

יש מאכיל לאביו פסיוני: יש אדם שמאכיל את אביו בעוף משוכח (מין של 'שליז') והמעשה הזה טורד אותו מהעולם הזה כי הוא נענש על כך. וזאת בגלל שהוא מראה לאביו קמצנות על כך שהוא צריך להאכיל אותו. ומאידך יש אדם שמעביד את אביו בטחינת ריחיים והמעשה הזה מביא אותו לחיי העולם הבא. וזאת בגלל שהוא מכבד אותו בדיבורים טובים ואומר לו שאין אפשרות אחרת איך להתפרנס.

בתלמוד ירושלמי מובא: מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני, פעם אחת אמר לו אביו: מאין לך כל אלה? אמר לו: סבא מה איכפת לך? טחון ואכול.. כלומר לעוס ואכול. ובכך הוא הראה לאביו שקשה לו לפרנס אותו.

ושוב מעשה באחד שהיה טוחן בריחיים והיה לו אב זקן, ושלה המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך, אמר לו בנו: אבא טחון ואני אלך תחתך לעבודת המלך שאין לה קצבה. (רש"י).

אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי: אבימי בני הוא דוגמה לקיום מצות כיבוד הורים כראוי. לאבימי היו חמישה בנים 'סמוכים' להוראה, ובכל אופן כשהיה מגיע אביו רבי אבהו וקורא לו בדלת, אבימי לא היה מסכים שאחד מבניו ילך לפתוח את הדלת, אלא הוא בעצמו היה רץ ופותח אותה. ועד שהוא היה מגיע לפתוח הוא היה אומר 'כן כן אני אפתח'. (אבימי היה תלמיד חכם וגם אדם מבוגר. מאיר).

יומא חד: יום אחד אמר רבי אבהו לאבימי תביא לי לשתות מים. עד שהוא הספיק להביא לו, אביו נמנם בשניה, עמד אבימי כפוף לידו עד שהוא התעורר (והיה זה במשך כל הלילה, פירוש רבינו ברוך). בעודו עומד לפניו קיבל אבימי סיעתא דשמיא ודרש את הפרק 'מזמור לאסף' שבתהילים.

כגון אהא זעד דאתינא מביה רב: מה הדין איתי שאני אהוב לאבי ויקר לאימי, וכשאני מגיע מבית המדרש אבא שלי ממלא לי כוס יין ואמא שלי מוזגת לי אותה במים (כדרכם בימים ההם שהיה היין חזק והיה צריך מזיגה במים). מה אעשה? אמר לו: מאימא שלך תקבל, אבל מאבך לא תקבל בגלל שהוא תלמיד חכם ותיחלש דעתו אם תסכים לו שישרת אותך.

רבי טרפון: לרבי טרפון היתה אמא זקנה ובכל פעם שהיא רצתה לעלות למיטה הוא היה מתכופף והיא היתה עולה עליו למיטה, וכן כשהיתה רוצה לרדת הוא היה מתכופף והיא היתה יורדת על גביו. הוא בא והשתבח בבית המדרש על המצות כיבוד הורים שהוא מקיים (כוונתו בפרסום מעשיו היתה בשביל שילמדו ממנו אחרים, וזהו דבר ראוי, מפרשים). אמרו לו עדין לא הגעת וכו'.

רב יוסף: שהיה עיור כשהיה שומע את פסיעותיה של אימו היה אומר 'אקום מלפני השכינה שהגיעה'. (כמובא לעיל שכאשר אדם מכבד את אביו ואמו אומר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. מהרש"א).

אשרי מי לא חמאן: מי שלא ראה אותם. כלומר מי שאין לו אבא ואמא כמו רבי יוחנן עצמו שהיה יתום עגול. והסיבה ש'אשריו' כי אי אפשר להצליח לכבד אותם כראוי ונענשים על כך.

איני והאמר אביי 'אמרה לי אם': אביי אמר דבר שאימא שלו אמרה לו, והרי הוא היה יתום מיום לידתו? והתשובה שה'אם' היתה האומנת שלו כלומר האמא החורגת שלו.

עבד לה = עשה לה.

בעינא גברא: אני רוצה להתחתן. אמר לה 'ניעיין לך' אני אחפש לך בעל. ואז היא אמרה לו 'אני רוצה בעל יפה כמותך'. הוא הבין שהשתבשה עליה דעתה והוא לא יוכל לקיים את מצות כיבוד הורים, ולכן הוא ברח לארץ ישראל (והוא השאיר אנשים שיטפלו בה, רמב"ם). ואז הוא שמע שהיא באה אחריו לארץ ישראל, והוא רצה לצאת לקראתה לחו"ל בשביל לכבד אותה. הלך רב אסי לרבי יוחנן לשאול אותו האם הוא מותר לו לצאת לחו"ל.

אתרח: רב אסי המתין מעט וחזר שוב לשאול את רבי יוחנן. רבי יוחנן חשב שהוא רוצה לחזור לחו"ל לגור שם בחזרה, ולא בשביל לכבד את אימו ולחזור לארץ ישראל. ולכן הוא אמר לו: 'אתה רוצה לצאת? הקב"ה יחזיר אותך עד מקומך לשלום'.

הלך רב אסי לרבי אלעזר ושאל אותו: אולי רבי יוחנן כועס עלי? א"ל: מה הוא אמר לך? אמר לו מה שהוא אמר. אמר לו רבי אלעזר: אם הוא היה כועס עליך הוא לא היה מברך אותך. רב אסי יצא לקראת אימו, ובין כך ובין כך הוא שמע שהגיע 'הארון' שלה כי היא נפטרה בדרך. אמר רב אסי: אם הייתי יודע לא הייתי יוצא (כי אין זה בכלל הכבוד שחייב הבן להוריו לאחר מיתתם. תור"י הזקן).

[יש מפרשים שכשראה רב אסי שהיא נפטרה בגלל שהוא עזב אותה הוא התחרט על כך וזו כוונתו 'אי ידעי לא נפקי' כלומר לא הייתי יוצא מבבל לארץ ישראל ועוזב אותה. רש"ש].

הנשמע בזכר אביו למקום: אם הוא צריך לבקש דבר מאנשי המקום, והוא יודע שהם יכבדו את אביו, יבקש מהם שימלאו את בקשתו בגלל אביו ולא בגללו. כגון שיאמר להם: 'תמלאו בקשתי ותשלחוני בשביל אבא שלי שצריך אותי'. אבל אם הם לא מכבדים את אביו, לא יזכיר אותו כי זה רק יהיה גנאי לאביו.

הריני כפרת משכנו: כלומר כל רע שאמור לבוא עליו אם היתה לו איזו עבירה - יבוא עלי. [אין הכוונה שבאמת יבואו עליו עונשי הגהינום של אביו, אלא זו רק

אמירה שמכבדת את אביו שהבן מצידו מוכן לכך. פי' הבונה בעין יעקב. ויש מפרשים ע"פ רש"י בסוכה שהכוונה שהיסורים שבין כה וכה אמורים לבוא על הבן שיהיו כפרה לאביו. ליקוטי חבר בן חיים]. וכל זה רק בתוך יב' חודש לפטירה, שעד אז נמצאים רשעי ישראל בגהינום ולא יותר.

ת"ר חכם משנה שם אביו: בזמנם המנהג היה שהחכם הדורש ברבים עושה זאת על ידי 'מתורגמן'. החכם אומר את דבריו למתורגמן, והמתורגמן משמיע אותם בקול לציבור. כשהחכם דורש דבר בשם אביו או רבו הוא לא אמר את שמו, אלא כך 'אמר אבא מורי' או 'כך אמר מורי ורבי'. אבל כשהמתורגמן אומר לרבים הוא לא משנה את השמות.

קושיא: אבוא דמאן: את השם של אבא של מי - המתורגמן לא משנה? אם הכוונה לאביו של המתורגמן - לא יתכן, כי וכי המתורגמן אינו בר חיובא לקים את מצות כיבוד אב ואם? אלא מכאן רבא הכוונה לאביו או רבו של החכם, שהמתורגמן אינו צריך לשנות את שמו כמו ששינה החכם, אלא הוא אומר את שמו.

לא עומד במקומו: במקום המיוחד לאביו שהוא עומד שם עם חבריו הזקנים בהתייעצויות.

ולא מכריעו: אם אביו חולק על חכם אחר בהלכה, לא יאמר הבן נראים דבריו של חכם האחר. [ויש מפרשים שגם לא יאמר נראים דבריו של אבא. ב"י].